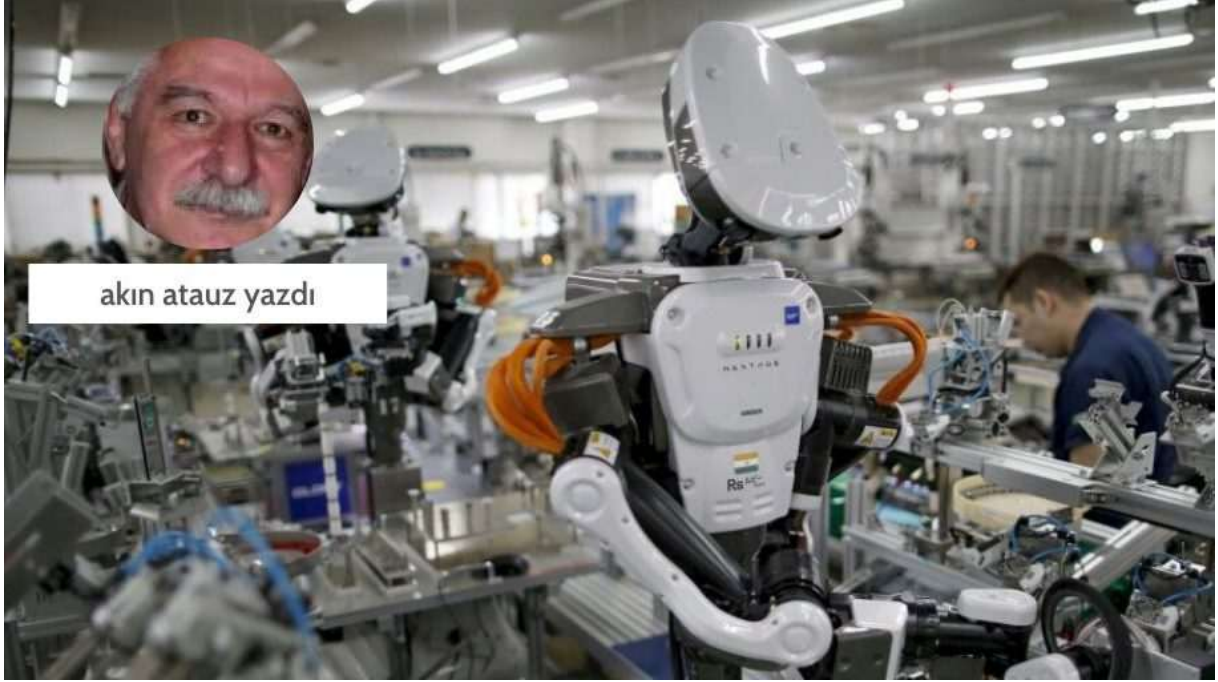

Teknik / teknolojik eğitim

Teknolojinin bu hızla ve bu doğrultuda gelişmesine, gezegenin daha şiddetle sömürülmesine ve insanların daha büyük kitleler halinde hiçleşmesine karşı durabilen bir insanlık olabilecek mi?

Akın Atauz

08/02/2020

Fordist ve belirli ve sistematik bir rasyonaliteye dayanan teknoloji: üretim ve çalışma, iş bölümü, kent yaşamı, kültürel ve sanatsal değerler ve dünya düzeninin işleyişi için gereken eğitimler, üretim ve iletişimin teknolojisi değiştikçe ve esnek üretim biçimleri çeşitlenerek çoğaldıkça, buna bağlı olarak değişti. Değerler ve kültürün moderniteyi aşması, kent/ kentin mekansal biçimlenişi ve yaşamı, dünyanın küreselleşmesi ve küresel alt yapıyla bir ağ gibi örülmesiyle değişen her şey, yeni bir insan türü ve yeni bir eğitim gerektirmeye başladı.

Modern dünyanın 1980 sonrasında (bazılarına göre çok daha önceden başlayarak), yeni teknolojik gelişmeler ve uygulamalarla, giderek modern ötesine veya sonrasına doğru değişmeye başlaması (ya da akışkanlaşması) ve bu değişimin giderek ivme kazanmasıyla; düşünen, bunun için gerekli teknik eğitimleri alan ve örgütlenen, belirli bir iş disiplinine sahip olan, ücretiyle ihtiyaçlarını karşılayan, barınan ve kendisini yeniden üreten sınıf, giderek eski konumunu gücünü ve statüsünü kaybetmeye başladı. Mavi yakalılar ya da işçi sınıfı sanki eridi ve buharlaştı.

Yerine, sanayisizleşen kentlerde tüketimci, teknolojik gelişmenin sağladığı yaşam tarzına ve kolaylıklara yönelen, kullanıp-atan/ atık üretici ve aşırı kirlетici, yaşamı

belirsizliklerle ve rastlantılarla dolu, buna karşılık, bireysel olarak her şeyi elindeki teknolojiyle ve gelecekteki teknolojik gelişmelerle daha çok yönetebileceğini düşünen, her şeyden çok kişisel konforlara düşkün, kentli bir kalabalık oluştu.

Modern okulun işlev(sizliği)

Küresel altyapı ağları ve “neo-liberal” (ya da “post-fordist”, “esnek”) denilen düzen ve anlayış ve onun kentleri, kentlerdeki yaşamın kipleri ve kültürü, yeni bir insan türü ve yeni bir habitat yaratmaya başladı. Tüketimi çok yaygın ve kolay, ömrü çok kısa olan teknolojik aletler ve oyuncaklar, gündelik yaşamın ve kentte üretilen nerdeyse bütün hizmetlerin, temel eksenini haline geldi.

Yeni teknoloji ve yeni kentin gerektirdiği geleceğe göre hazırlanması gereken yeni insanın kazanması gereken bilgilerin tür ve çeşitlerinin özellikleri, modern okulun işlevinin artık yürütülemez hale gelmesine neden oldu. Dünyanın her yerinde, okul eğitiminin içeriksizleşmesi ve niteliksizleşmesi, batı dünyasında ABD’de bile, liseyi bitirdiği halde okuması-yazması olmayan insanlar, sıradan ve niteliksiz üniversitelerden mezun olanların değersizliği ve işsizliği; aşırı oburlukla teknoloji tüketen, içeriğe- anlama ve etiğe değer vermeyen “yeni kentliler”, neo-liberal kapitalist dünyada, modern eğitim sisteminin nasıl çöktüğünü gösteriyor.

Yeni teknolojilerin getirdiği dünya için, nasıl bir eğitim düzeni oluştu? “Piyasalar” nasıl bir insan istiyor ve gerektiriyor?

Dünyanın her tarafındaki niteliksizleşme, kitleselleşme ve popülizm, eğitimin de giderek ezbere ve itaate dayanan bir anlayışa doğru gitmesi ve sadece az sayıda elit öğrenci için de ileri teknoloji ve tasarım okulları açılması, bu bakış açısıyla daha iyi açıklanıyor gibi görünüyor. Yani eğitim için temelde iki farklı düzey belirlenmiş gibi:

- Büyük kalabalıkların ortalama çocukları için niteliksiz ve ezbere dayalı avutucu, hiçbir şeyi tam olarak açıklamayan, sormayan ve dünyanın işleyiş düzeneklerini sorgulamayan ve merak etmeyen/öğrenmek istemeyen, kolay baş eğen çocuklar yetiştirmek üzere, kitlesel bir eğitim ve
- Hangi toplumsal sınıftan olursa olsun, çok akıllı ve zeki çocuklar için, nitelikli (ve çoğu kez özel) paralı veya “müşterisini” sıkı bir biçimde bağlayan burslu okullar...

‘İtaat et, rahat et’

Sistemin giderek içeriksizleşmesine aldırmayan, ezberleyerek öğrenmeye dayalı bir eğitim sisteminde; anlamaya, eleştirmeye, sorgulamaya ve soru sormaya, yeni öneriler geliştirmeye yönelmemenin temel nedeni, belki de şöyle düşünülüyor:

“Şu anda, mevcut işlerin adeta bir robotun yapabileceği kadar basitleştirilmesine ve kolaylaştırılmasına elverişli bir teknoloji geliştirildiğine ve politik olarak da, popülist liderlerin söylediklerinin, kolayca ve sorgulanmadan inanılması gereken fikirler olduğuna dair köklü bir anlayış benimsendiğine göre, (çünkü politikacılar -muhtardan cumhurbaşkanına kadar- kolay ve kısa erimde geçerli, uzun erimli ve geniş çaplı etkileri düşünülmezsizin alınmış kararları beğenen kitleler tarafından seçiliyorlar) toplum, bu sistemle eğitilebilir.”

Sıradan ve ortalama insanların, giderek bürokratik bir labirente dönüşen hizmet sektörlerindeki işleri yapması, itaat etmesi ve inanması, ortalama bir yaşamın ortalama (ama oldukça sıradanlaştırılmış ve basit ve kolay) konforu elde ettiğini düşünmesi ve mutlu olması, yeteri olacaktır. Dolayısıyla eğitimin bu kadar niteliksizleşmesinde, gerçek bir yaşamla, insanla ve doğa ile gerçekten ilgili olmamasında, bir eksiklik olmayacakmış gibi duruyor...

Aslında sistemin, teknolojiyi hızla geliştirmeye ve sürekli olarak değişen teknolojiye göre yeni tasarımlar yapacak kişilere çok ihtiyacı var. Ancak bu tür işlevler, oldukça küçük ve seçkin bir grupla da yerine getirilebilir. Sadece, gelişme gösterme potansiyeli olan

öğrencileri, bu yenilikçi/ keşfedici ve tasarlayıcı teknik bilgilerle ve gerekli becerilerle donatan, ama estetik ve etik gibi, felsefe ve felsefi bir bakış açısıyla değerlendirme/ sorgulama gibi niteliklere sahip olmaksızın yetiştirilmesine elverişli bir eğitim sistemi, yeterli olabilir.

Sürekli olarak, daha çok tüketme arzusu pompalanması nedeniyle, daha ileri bir teknoloji kullanarak ve daha çok tüketerek mutlu olabileceğini düşünen kalabalıkların, çevresi çürümekte olan dünyasında yaşıyoruz. Borçlanarak ve büyük güçlüklerle elde edilmiş ortalama bir diploma belgesini her şeyden önemli sayan ve iş/ meslek yaşamına büyük bir borçla başlaması gereken kuşakların, öğrenme ve gerçekten iyi bir eğitim alma ilkelerine yaklaşabilmesi, ne kadar mümkün olacak?

‘Terörist’liğe giden kısa yol

Kentindeki ve çevresindeki ekolojik bozulmalar nedeniyle sağlıksız ve giderek daha zor iklim koşullarında, daha az doğal ve temiz kaynakla yaşayacak olan, daha bunaltıcı ve ne kadar direnilirse direnilsin kötüye doğru gidişi durulamayan ekolojik krizin gündelik yaşamdaki belirtilerinden başka hiçbir gelecek ufku olmayan, daha çok şiddet ve savaş görecektir olan, daha sahte bir kitle iletişimi kuşatması altındaki insanların, iyi bir eğitime ve gerçekten öğrenmeye merakı ve isteği, ne kadar olabilir ki?

“Zevk, konfor, rahatlık ve zahmetin ortadan kalkması, ânında tatmin olma, hayallerin gerçekleşmesi”, gerçekte neredeyse bütün insanların aradığı bir şey. Dünya, bu demek zaten. Bunu istememek, en iyi olasılıkla aptallık. Ama daha da kötüsü, “marjinallik”, tehlikeli biri olmak... Hatta buradan hemen terörist olmaya atlayabilirsiniz. Zaten artık “terörist”in tanımı, sadece şu kadar: İktidarın bütün aygıtlarıyla (okuldan, işyerine, medyaya ve polise, hapishaneye kadar) size kabul ettirmeye ve ezberletmeye çalıştığı ideolojik dünyaya girmeyi reddediyorsanız, yani “sürü”den biri olmayı kabul etmiyorsanız ve çeşitli bakımlardan bundan az veya çok başka bir şey istiyorsanız,

“terörist”siniz. Kitleliliği, sıradanlığı ve derinliksiz inanmayı/ itaati reddediyorsanız, teröristsiniz.

Bugün için terörün tanımı, tüketim toplumunun dışına çıkmak ve sadece ihtiyacınız kadarı için alış-veriş etmek ve belki bazı şeyleri kendiniz üretmek ve veya onararak yeniden kullanmak, kitle iletişimini üzerinize yığdığı enformasyonu silkelemek, savaşa gitmeyi reddetmek ve hakiki olanın ne olduğunu aramaya çalışmak, popüler kültürün ve figürlerin söylediklerinin, sizi sindirmesine izin vermemek... Eğer bunları yapıyorsanız, kesinlikle terörist tanımına giriyorsunuz.

Eğer teröristseniz zaten sizi yok etmek isteyecek olan devlet aygıtı artık sadece, sizi indirmek/ vurmak, eğer bunu becerememişse, doğrudan (zaten çok kalabalık olan) bir hapishaneye koymak isteyecektir. Eğer bunu da becerememişse ya kendiliğinizden ya da devlet zoruyla bir akıl hastanesine gitmenizi ya da intihar etmenizi sağlayacaktır. (Türkiye’deki durum, şimdilik, cümlemin sadece son bölümü bakımından, diğer ülkeler kadar ağırlaşmış değil sanki...)

‘İhtiyaca göre’ nesiller...

Bu teknolojik, toplumsal ve kültürel gelişmeler ortamında, eğitim sistemi, kimseyi sürüden ayrılmayı düşünebilecek gibi, hatta mevcut işleyişi sorgulayabilecek gibi yetiştiremez. Teknoloji neyi gerektiriyorsa ve bu teknolojiye göre biçimlenmiş siyasi iktidar, yeni kuşakları kitleleşmeye ve itaate hazırlamaktan başka bir işleve sahip olamaz. Yeni teknolojilerin geliştirilmesi ise, artık sadece çok büyük yatırımlara ve (buna karşılık etik sorumlulukları, atom bombasını öncesindeki tartışmalar kadar bile önemsemeyen) çok kapsamlı kurumsallaşmalara bağlıdır. Hemen hemen hepsi özel ve büyük teknoloji firmalarının kurmuş olduğu üniversiteler ve araştırma kuruluşları tarafından üretilmekte, hukuk/ patent firmaları tarafından tekelleştirilmektedir (devlet kursaydı daha iyi mi olacaktı?).

Bu durumda, teknoloji geliştirmeden güçlü olmayan ülkelerin eğitim sistemi, ancak daha az önemli teknoloji üretimi ya da tasarım sorunları için, en parlak ve en nitelikli bireyleri

eğitmekle yetinecektir. Daha da nitelikli olanlar çıkarsa, onlar da gelişmiş ülkelerin araştırma firmalarına transfer olacaktır.

Teknolojinin bu hızla ve bu doğrultuda gelişmesine, gezegenin daha şiddetle sömürülmesine ve insanların daha büyük kitleler halinde hiçleşmesine ve savaşlarla/şiddetle/ göçlerle/ biyolojik (hatta psikolojik) silahlarla yok edilmesine, bilginin tekelleşmesine ve patent haklarına karşı durabilen bir insanlık olacak mı? Amerika için böyle bir gelecek, Brezilya için böyle bir gelecek, Rusya için veya Hindistan için böyle bir gelecek, ne kadar beklenebilir? Çin, nasıl tepki verecek? Bu ülkeler, kendi teknolojik gelişim stratejilerini ve kitle eğitim stratejilerini/ yaklaşımlarını değiştirecekler mi/ değiştirebilirler mi?

Peki, bu koşullarda ne yapılabilir?

Teslim olmaktan ve savaşlarda, göç yollarında, yangınlarda, kıtlıklarda ölmekten başka çaremiz yok mu?

Yeni kuşakları, çocukları nasıl yetiştireceğiz?

Yararlanılan kaynaklar

- Harvey Daid (1997), *Postmodernliğin Durumu*, Metis Yayınları, İstanbul
- Bauman Zygmunt (2017), *Akışkan Modernite*, Can Yayınları, İstanbul

Akın Atauz